

Vinko Škafar

Medverska molitev v Jasenovcu

An Interreligious Prayer in Jasenovac, Croatia

Na dan obnove očiščenja spomina in spomina na mučence vere v požeški škofiji na Hrvaškem je 26. marca 2021 v Spominskem območju Jasenovac¹ pri spomeniku kamnitega cveta katoliška škofija v Požegi prvič organizirala medversko molitev.

Pri molitvi so sodelovali najvišji cerkveni dostojanstveniki, in sicer iz Katoliške cerkve nadškof Giorgio Lingua, apostolski nuncij v Republiki Hrvaški, in Antun Škvorčević, požeški škof, iz Srbske pravoslavne cerkve Jovan Čulibrk, pakraško slavonski škof, iz Koordinacije judovskih občin v Republiki Hrvaški glavni rabin Luciano Moše Prelević in iz Islamske skupnosti Mevludi efendija Arslani, namestnik predsednika Mešihata. Medversko molitev je iz Jasenovca neposredno prenašal prvi program hrvaške televizije in hrvaški radio.

Na začetku programa so dijaki Katoliške gimnazije v Požegi prižgali jasenovskim žrtvam luči v središču spomenika cveta, Antun Škvorčević, predsednik Sveta za ekumenizem in dialog pri Hrvaški škofovski konferenci, pa je položil venec. Učenki Glasbene šole iz Požege Jana Mustapić (flavta) in Matea Šeremet (klavir) sta izvedli glasbeni program s skladbo J. Mouqueta »La Flute de Pan«.

1 V Jasenovcu so bili ubiti tudi duhovniki iz mariborske (lavantinske) škofije: Franc Grobler (25. 11. 1893–17. 10. 1942), Franc Kač (23. 11. 1907–17. 10. 1942), Janez Kodrič (1. 3. 1897–17. 10. 1942), Franc Orešnik (1908–9. 1. 1945), P. Anzelm Polak, križnik (8. 4. 1883–17. 10. 1942), Janez Rancigaj (12. 8. 1893–17. 10. 1942) in Jakob Sem (23. 7. 1908–20. 9. 1942?).

Škof Škvorčević je med pozdravom soudeležencev medverske molitve v Jasenovcu med drugim dejal: »Petek pred cvetno nedeljo je imenovan tudi 'žalostni petek'. Kot predstavniki različnih verstev smo se zbrali v Jasenovcu, da bi obudili spomin na dvajseto stoletje, ko je človeška misel potonila v brezna zla in so jo vladajoči sistemi spremenili v nasilje drug proti drugemu, ko je merilo človeštva postala nacionalna ali ideološka sebičnost, spremenjena v izključevalnost drugačnih. Sovraštvo se je izražalo z morilnostjo nad nedolžnimi. Danes je dan, ko v požeški škofiji na pobudo njenega ustanovitelja papeža Janeza Pavla II. s postom in molitvijo, kesanjem in odpuščanjem, s pokoro in žrtvijo skušamo 'očistiti zgodovinski spomin' (CD 91,15-16) s spominjanjem trpljenja nedolžnih in žrtev totalitarnih režimov prejšnjega stoletja. Prepričani smo namreč, da nimamo pravice, da bi to prepustili pozabi, toda prav tako nismo poklicani, da bi sodili njihovim morilcem, ampak da bi jih v molitvi vse izročili Bogu, edinemu pravičnemu sodniku, da bi jih s svojo usmiljeno ljubeznijo in odpuščanjem spravil s seboj in nas med seboj. Jasenovskim in drugim žrtvam katerekoli narodnosti, verske, ideološke ali druge pripadnosti izražamo spoštovanje, molimo za mir njihovih duš in z versko kulturo spomina, osvobojeni maščevalnih misli in občutkov, spodbujamo spravo in bratstvo med ljudmi. Papež Frančišek nas je med nedavnim obiskom v Iraku spomnil, da je 'bratstvo močnejše od bratomorstva, upanje je močnejše od smrti, mir močnejši od vojne'. Ta naša medverska molitev naj bo močnejši glas od glasu podcenjevanja in preziranja žrtev katerekoli vere ali narodnosti na naših prostorih, ki jim je povzročeno nasilje, in naj prizadevanje pomaga, da luč na hrvaškem nebu ne bo 'prekrita z oblaki sovraštva'. Sovraštvo do brata je največje onečaščenje Boga, ki je ustvaril človeka in ne sovraži nikogar.«

Ko je škof Škvorčević posamično pozdravljal udeležence medverske molitve, je dejal: »Od srca in s posebnim spoštovanjem pozdravljam predstavnika papeža Frančiška v Republiki Hrvaški, apostolskega nuncija mnsng. Giorgia Lingua, prevzvišenega pakračko-slavonskega škofa Jovana Čulibrka, gospoda Luciana Moša Prelevića, glavnega rabina Koordinacije judovskih občin na Hrvaškem, in Mevludija efendija Arslanija, namestnika Mešihata Islamske skupnosti na Hrvaškem. Z veseljem pozdravljam maturante Katoliške gimnazije v Požegi z ravnateljem Ivico Bedeničičem in profesorji, učence Glasbene šole v Požegi, ki z instrumentalno glasbo navdihujejo lepoto tega srečanja, in Scholo cantorum duhovnikov, ki s

koralnim petjem prispevajo duhovno moč k temu srečanju. Pozdravljam tudi vse vas, ki ste se nam pridružili po prenosu hrvaške televizije in hrvaškega radia. Naj Bog ljubezni in usmiljenja, odpuščanja in miru sprejme našo pokoro in molitev!«

Schola cantorum v sestavi Mario Večerić (vodja), Perica Matanović, Krunoslav Juraković in Krunoslav Siroglavić je odpela gregorijanski koral »Večna luč naj jim sveti, Gospod«. Sledila je medverska molitev.

Z molitvijo je začel nadškof Giorgio Lingua, apostolski nuncij v Republiki Hrvaški, in spregovoril: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.« (Lk 23,34) To so nam zelo znane besede. Izrekel jih je Jezus v zadnjih trenutkih svojega zemeljskega življenja. Namenjene so tistim, ki so ga križali, krivično, mi pravimo – po zakonu, kot so mislili sovražniki. 'Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.' Besede, ki si jih ne upam niti ponoviti, posebno na kraju, kot je ta, kjer bi lahko delovale kot preveliko, dejal bi, neodpustljivo pomanjkanje spoštovanja do tistih, ki so tukaj strašno trpeli vse do tragične smrti. Tu smo z globokim spoštovanjem, na tem kraju, na katerega se vsako leto vračamo, zmagovalci in poraženci, krivci in nedolžni. V tem trenutku mislimo na številne druge podobne kraje. Kraje mučenj in zla človeka do človeka, kjer so včasih krivci in nedolžni, zmagovalci in premaganci, menjavali vloge. Z mislijo na vsa koncentracijska taborišča, kraje diskriminacij in trpljenja, tistih včerajšnjih in žal tudi teh današnjih, ne želimo nikogar izključiti. Tukaj smo, da se ne bi ponovile napake iz preteklosti, trkamo se na prsi zaradi sedanjih krivic, ko poslušamo Božjo besedo, izrečeno prvemu morilcu, Kajnu, in namenjeno tudi nam: 'Kaj si storil? Glas krvi tvojega brata vpije iz zemlje k meni.' (1Mz 4,10) Tu smo z očmi usmerjenimi k Tistemu, ki je bil ubit, preboden, zasramovan in prezrt od tistih, ki so menili, da delajo dobro, in je tako postal za nas, kristjane, simbol vseh, ki so jih krivično umorili. Radi bi imeli pogum in moč sprejeti Jezusove besede: 'Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo.' Toda te besede nas dvakrat pohujšujejo. Zato ker Jezus ni samo prosil, da se ne gleda na njihove grehe, ampak jih je celo na neki način 'opravičil', svoje morilce, ko je dejal: 'saj ne vedo, kaj delajo'. Sočutno je gledal s križa, saj je vedel, da jih je Satan zaslužnil. Opravičeval je tiste, ki so ga umorili. Neverjetno! Zdi se nam, da je že odpustiti preveč ali da je dovolj prositi odpuščanje, toda nikoli opravičiti. Nemogoče! Kakšna neumnost. Če morda ne bi prišli do te 'neumnosti križa', nikoli ne bi dosegli resnične sprave. Morda ni drugega

načina, da očistimo spomin, kot da gremo skozi to 'neumnost odpuščanja'. Nihče ne želi skriti resnice ali zmanjšati teže tega, kar je bilo storjeno. Toda nesporna je resnica: kakršenkoli je bil zločin, ga odpuščanje presega, tisto odpuščanje, ki gre vse do 'opravičenja'. Prosim za odpuščanje v imenu vseh tistih, ki so si tukaj ali drugje okrvavili roke z zločini proti človeštvu. Samo tako lahko ponovno pogledamo v oči drug drugemu kot bratje, ker smo vsi bratje in sestre. Krivci in nedolžni. Tisti, ki jim je bilo odpuščeno, in tisti, ki so pokazali usmiljenje. Če se prepoznamo kot bratje v krivdi, se bomo prepoznali kot bratje tudi v odpuščanju. Tisti, ki se jih želimo spomniti, da jih ne bi pozabili, nam bodo hvaležni. Ti vedo, da bodo tistemu, ki goji maščevanje, vrata Večnosti vedno zaprta. Nasprotno pa se široko odpirajo tistim, ki imajo pogum odpustiti vse do opravičenja. Kajti v Bogu ni sovraštva niti maščevanja. Vanj vstopajo samo usmiljeni: 'Blagor usmiljenim, kajti usmiljenje bodo dosegli.' (Mt 5,7) On, On je Usmiljeni Bog.«

Nato je povabil navzoče, da z zbranim verniškim srcem zaupajo Bogu vse nedolžno umorjene ljudi jasenovškega taborišča, žrtve vseh narodnosti, verstev, svetovnih nazorov ali političnih opredelitev bodisi med drugo svetovno vojno ali neposredno po njej, in da v njegovi ljubezni, ki je močnejša od smrti, najdejo svoj mir in dostojanstvo, ki jim ga je odvzelo človeško sovraštvo. Molitvene namene sta izrekla Miroslav Paulić in Leonardo Đaković, profesorja Katoliške gimnazije v Požegi. Navzoči so na posamezne namene odgovarjali z zapetim vzklikom »Prosimo te, usliši nas!«. Schola cantorum pa je odpela gregorijanski koral »Gospod, daj jim večni pokoj«.

Pravoslavni duhovnik Blagoja Đukić in protodiakon Milan Tomašić sta zapela himno jasenovskim mučencem in molila za vse žrtve jasenovškega taborišča. Nato je Jovan Ćulibrk, pakraško-slavonski pravoslavni škof, udeležencem medverske molitve med drugim dejal: »Na kraju, kjer je stal Kristusov križ, na Golgoti, tristo let ni bilo nič, toda od ust do ust, od ušes do ušes, od človeka do človeka, od otroka do otroka, od starega očeta do vnuka se je govorilo in prenašalo poročilo o tem, kje je bil križan, kje je bil pokopan, kje je vstal in kje je odšel v nebesa. In ko je prišla cesarica Helena, mati cesarja Konstantina, v Jeruzalem, so naenkrat zaživel ti sveti kraji, kraji trpljenja, kraji vstajenja, kraji, ki vse človeštvo objemajo s svojo ljubeznijo v besedah 'Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo!', in na njih so zgradili cerkve, katerih geslo je prav to: 'Oče, odpusti jim, saj ne vedo,

kaj delajo.' Tako je tudi ta kraj trpljenja najprej dobil 'kamniti cvet', in šele po mnogem trpljenju in ob mnogih prepovedih je bila postavljena cerkev v Jasenovcu kot odsev Jeruzalema. Zgrajen je bil samostan in kdo ve kaj bo še mogočni Bog storil na tem kraju, da bi zaznamoval žrtev v Jasenovcu, ki je vsečloveška, vsezdružujoča – kar vidimo tukaj med nami – žrtev kot znamenje Božjega odpuščanja. Ko bo Gospod prišel soditi svet, ko pride Mesija, bo za nekatere prvič, za druge drugič vstopil skozi vrata Jeruzalema, ki se imenujejo 'Ša' ar-Rahamim', kar pomeni 'vrata usmiljenja', in bo z usmiljenjem sodil svet. Gotovo bo pred temi vrati tudi ta kraj in se bodo s prestola, s katerega bo Mesija sodil svet, prepoznale tudi jasenovške vode in stolpi, predvsem pa jasenovško usmiljenje. V njem (v Mesiji) se bo prepoznalo jasenovško usmiljenje, s katerim bo Bog vsem sodil.«

Luciano Moše Prelevič, glavni rabin Koordinacije judovskih občin v Republiki Hrvaški, je v svojem govoru dejal: »Skupščinski modreci postavljajo vprašanje: Če je Bog vsemogoč, vemo, da je vsemogoč, zakaj je ustvaril samo Adama, in ne vsega človeštva naenkrat, takoj vse? In skupno odgovarjajo: Adama je ustvaril kot prvega človeka, da bi vsi ljudje izhajali od njega, kar pomeni, da imamo poleg enega nebeškega Očeta tudi enega zemeljskega očeta, in to dela vse ljudi na svetu enake, vse za brate in sestre, eno veliko družino. Drugi odgovor je: Bog je ustvaril samo Adama, da bi se naučili veliko lekcijo: če bi nekdo umoril Adama, bi umoril ves svet. Iz tega izhaja tudi nasprotno, 'kdor reši enega človeka, je rešil ves svet'. Vsaka žrtev, ki je bila tukaj umorjena, predstavlja ves svet. Tega se vedno spominjajmo.« Nato je sledila molitev v hebrejščini: »Dobri Bog, usliši molitev naših dragih rajnih, ki molijo za nas. Usmili se zaradi svojega velikega imena in zaradi tistih, ki so bili zverinsko umorjeni zaradi svetosti tvojega imena, sežgani na ognju, zadušeni v ognju in plinskih celicah, ker so ostali zvesti tebi, in nam podeli dolgo ter srečno življenje. Amen.«

Mevludi efendija Arslani, namestnik predsednika Mešihata Islamske skupnosti v Republiki Hrvaški, je najprej izrekel molitev v arabščini/dovu za žrtve Jasenovca: »Prosimo te, dragi Bog, da bo žalost upanje, maščevanje pravica, da bo solza molitev, da se več nikomur in nikoli ne ponovi Jasenovac in noben zločin tega sveta. Amin.« Schola cantorum je sklenila medversko molitveno srečanje s skladbo Anzelma Canjuge »Blagor čistim v srcu« (Mt 5,8).

Domači škof Škvorčević je v zahvalni besedi ob sklepu med drugim dejal: »To medversko molitveno slavje končujemo z besedami iz Knjige modrosti: 'Duše pravičnih pa so v Božji roki in nobeno trpljenje jih ne bo doletelo. V očeh neumnih se zdijo mrtvi, njihov odhod velja za polom in njihovo potovanje proč od nas za propad; toda oni so v miru. Čeprav se ljudem zdi, da so bili kaznovani, je bilo vendar njihovo upanje prežeto z nesmrtnostjo in po majhni pokori bodo bogato nagrajeni.' (Mdr 3,1-5) Od srca hvala vsem, ki ste s sočutnim molitvenim srcem izkazali spoštovanje do umorjenih nedolžnih v Jasenovcu in drugih krajih trpljenja ter jih izročili Božji ljubezni, ki je močnejša od smrti. Zahvaljujem se hrvaški televiziji in hrvaškemu radiu, da sta z neposrednim prenosom omogočila številnim dobrosrčnim ljudem, da so se nam pridružili v molitvi. Bog naj nas vse blagoslovi in ohrani!«

Medverski molitveni program sta sklenila Žarko Dominik Jakovjević (trobenta) in Ana Orić iz Glasbene šole Požega z izvedbo »Koncerta št. 1« L. Kogana.

(Informativna katolička agencija /IKA/, 26. 3. 2021)

Prevedel Vinko Škafar

